

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

นับตั้งแต่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดปีสตรีสากลขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2518 และจัดให้มีการประชุมนานาชาติที่ประเทศเม็กซิโก โดยประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ส่วนในการพัฒนาสตรีของประเทศไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้ปรากฏให้เห็นครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) โดยให้ความสำคัญต่อสตรี 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และประกอบอาชีพด้านกฎหมาย และได้ให้ความสำคัญต่อสตรีเรื่อยมา โดยกำหนดแนวทางในการพัฒนาสตรีในทุกแผนงานจนถึงปัจจุบัน

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของสตรีที่มีความสำคัญในครอบครัวในทุกด้าน ในขบวนการสหกรณ์ก็มีความปรารถนาที่จะสนับสนุนพัฒนาสตรีให้มีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา งาน สหกรณ์ เพราะสหกรณ์เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจที่มีจุดมุ่งหมายในการยกฐานะและคุณภาพของสมาชิกให้ดีขึ้น โดยใช้หลักประชาธิปไตย ความเสมอภาค และความยุติธรรม

ดังนั้น องค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ ระหว่างประเทศ (International Co-operative Alliance : ICA) ในฐานะเป็นองค์การกลางของสหกรณ์ในระดับโลก ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสตรี (ICA : Woman Committee) ขึ้นมาเพื่อดำเนินการประสานความร่วมมือกันระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกทั่วโลก เพื่อพัฒนาการการมีส่วนร่วมร่วมกัน ตามวิธีการสหกรณ์ในขบวนการสหกรณ์ให้มากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2518 กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้เริ่มต้น โครงการจัดกิจกรรมสตรีมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้สตรีในสหกรณ์สามารถทำงานร่วมกันตามวิธีการสหกรณ์ ทั้งให้มีส่วนร่วม ในการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดี รวมทั้งการแนะแนวทางให้สมาชิกในครอบครัว ได้ตระหนักและยอมรับซึ่งกันและกัน ในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคน การดำเนินการดังกล่าวได้พัฒนามาเป็นลำดับ แต่ก็ยังมีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่มีผลต่อความสำเร็จและล้มเหลว ในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในประเทศไทย เช่น ผลตอบแทนสมาชิกจากการทำงานร่วมกัน อายุของสมาชิกในกลุ่ม การมีส่วนร่วมในงานกลุ่ม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

สภาพปัจจุบัน จากงานวิจัยเรื่องการศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางการพัฒนากลุ่มสตรี สหกรณ์ ของ กลุ่มงานพัฒนาระบบสหกรณ์ กองวิชาการ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ณ วันที่ 12 กันยายน 2543 พบว่า มีกลุ่มสตรีสหกรณ์ทั่วประเทศ 4,762 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 187,623 คน

ภาคที่มีกลุ่มสตรีสหกรณ์มากที่สุด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกลุ่มสตรี จำนวน 2,760 กลุ่ม สมาชิก 112,320 คน ภาคใต้มีจำนวนกลุ่มน้อยที่สุด จำนวน 536 กลุ่ม สมาชิก 20,504 คน กิจกรรมในการส่งเสริมกลุ่มสตรีแยกได้ 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมการฝึกอบรมและกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพเพื่อพัฒนาทักษะในการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านเพื่อเพิ่มรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มและครอบครัว สินค้าที่กลุ่มสตรีสหกรณ์ผลิตออกสู่ตลาดแบ่งได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ สิ่งทอ ดอกไม้ประดิษฐ์และงานฝีมือต่าง ๆ แปรรูปผลิตผลทางการเกษตร จัดสวน ผลิตผลทางการเกษตร และเบ็ดเตล็ด จากการศึกษาพบว่า กลุ่มสตรีสหกรณ์มีเป้าหมายทุกกลุ่มมีที่ทำการกลุ่มและส่วนใหญ่จะอาศัยบ้านประธานกลุ่มเป็นที่ทำการกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70 กลุ่มสตรีสหกรณ์ดำเนินธุรกิจรวบรวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ของสมาชิก จัดหาอุปกรณ์และวัสดุ การผลิตที่จำเป็นมาจำหน่าย ให้สินเชื่อและการออมทรัพย์ การจัดหาหน่วยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มส่วนใหญ่ จะขายปลีกให้ผู้บริโภค โดยคิดเป็น ร้อยละ 68.4 ขายส่งให้ พ่อค้าและร้านค้าย่อย ร้อยละ 47.4 เปิดร้านจำหน่ายเอง ร้อยละ 36.8 และ จำหน่ายโดยวิธีอื่น ๆ ร้อยละ 63.2 ได้แก่ จำหน่ายใน ศูนย์แสดงสินค้า งานแสดงสินค้าต่าง ๆ ตลาดนัด ฝากขายตามร้านค้า และห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ และส่งต่างประเทศ รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 100,000 – 500,000 บาท ต่อปี

สมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 34.7 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์อยู่ระหว่าง 1 – 3 ปี สมาชิกส่วนใหญ่หรือร้อยละ 69.4 เข้าร่วมกิจกรรมการผลิตของกลุ่ม รายได้จากกิจกรรมการผลิตของกลุ่มสตรีสหกรณ์ สมาชิกได้รับเฉลี่ยครัวเรือนละ 45,795 บาทต่อปี หรือประมาณ 3,800 บาทต่อเดือน สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.5 ขายผลิตภัณฑ์ผ่านกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่ตนสังกัด ความเห็นแสดงสาเหตุที่สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ สามารถใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ไม่ต้องเดินทางไปทำงานไกลจากหมู่บ้าน ได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง และได้พบปะเพื่อนบ้านก่อให้เกิดความสุขและสามัคคีในชุมชน

ในจังหวัดน่านมีกลุ่มสตรีสหกรณ์อยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแล แนะนำส่งเสริมของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน และสหกรณ์การเกษตรซึ่งกลุ่มสังกัดอยู่ กลุ่มสตรีสหกรณ์เหล่านี้มีทั้งกลุ่มที่มีการดำเนินงานเข้มแข็ง มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มที่ยังต้องปรับปรุงในหลาย ๆ ด้าน

ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดน่าน ที่จะมีส่วนผลักดันให้ขบวนการสหกรณ์ไทยมีความก้าวหน้า ทางหนึ่งจึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะได้ทำการวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของสตรีสหกรณ์ ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจในวิถีทางสหกรณ์ และด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังทรัพยากรในชนบทของประเทศให้เขามามีส่วนร่วมในการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ไทย และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและคนในท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่มีประสบความสำเร็จและกลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงวิธีการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่มีการดำเนินงานที่เข้มแข็งและประสบผลสำเร็จ และทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้าง ในด้านพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ เพื่อผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงงาน ส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดน่านและพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

สมมติฐานของการวิจัย

การดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในจังหวัดน่านมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

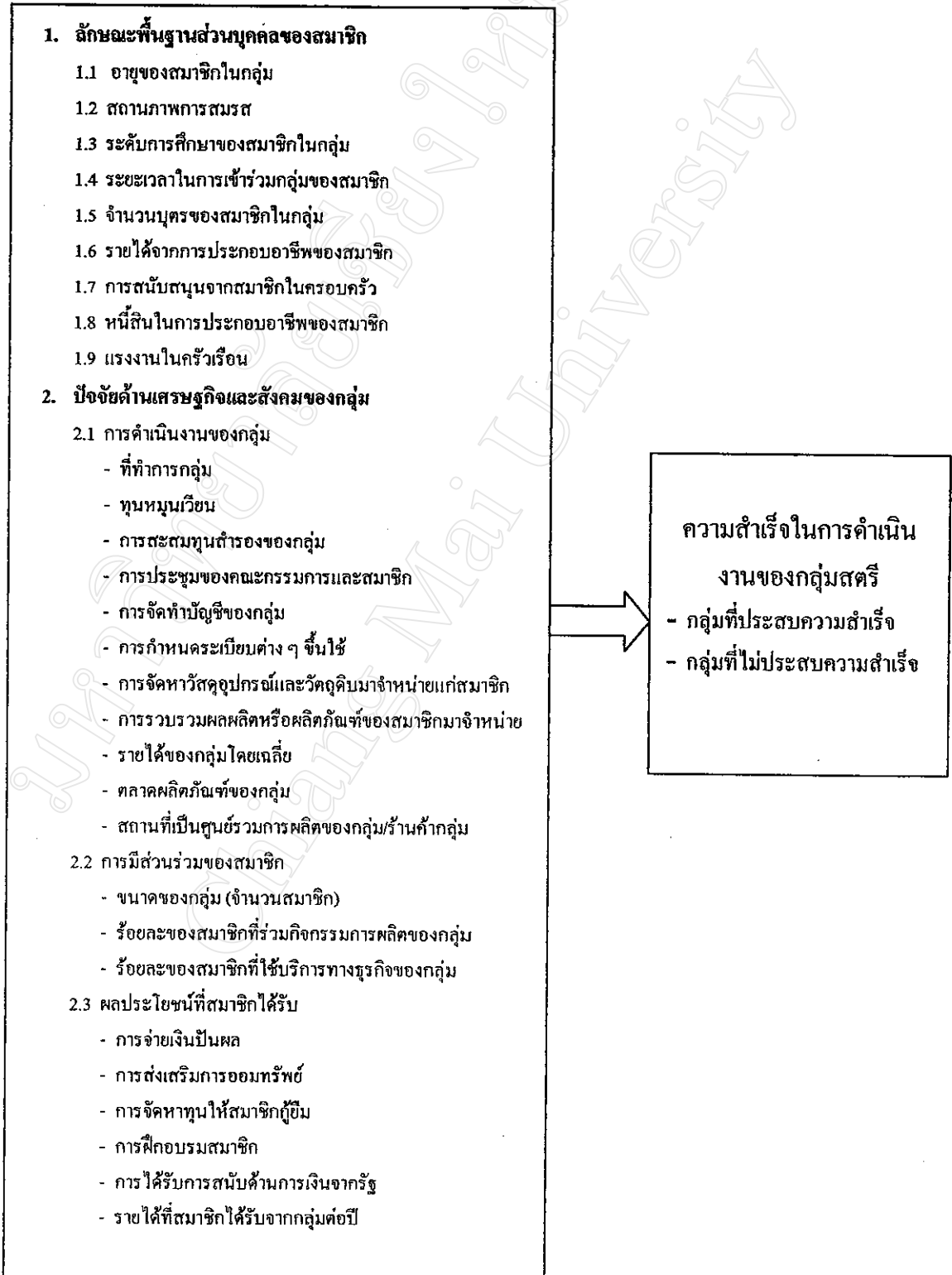
ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในจังหวัดน่าน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่ม โดยเปรียบเทียบผลที่สมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ได้รับและความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ในจังหวัดน่าน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

นิยามศัพท์

กลุ่ม หมายถึง กลุ่มสตรีสหกรณ์ มี 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง กลุ่มที่มีการดำเนินงานเข้มแข็งเป็นกลุ่มก้าวหน้าหรือกลุ่มเชิงธุรกิจ โดยยึดหลักเกณฑ์ชี้วัดลักษณะกลุ่มและการแบ่งกลุ่มของกรมส่งเสริมสหกรณ์

กลุ่มที่ไม่ประสบความสำเร็จ หมายถึง กลุ่มที่มีการดำเนินงานไม่เข้มแข็งต้องปรับปรุงเป็นกลุ่มพื้นฐาน โดยยึดหลักเกณฑ์ชี้วัดลักษณะกลุ่มและการแบ่งกลุ่มของกรมส่งเสริมสหกรณ์

กลุ่มสตรีสหกรณ์ หมายถึง ผู้เข้าชื่อร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์ซึ่งเป็นสตรีจากครอบครัวสมาชิกสหกรณ์ และได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ให้สังกัดสหกรณ์ใน ท้องที่เท่านั้น

สหกรณ์ หมายถึง คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์

คณะกรรมการกลุ่ม หมายถึง คณะกรรมการ กลุ่มสตรีสหกรณ์ที่ได้มาจากการเลือกตั้งจากที่ประชุมสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์

สมาชิกกลุ่ม หมายถึง สมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ที่ได้ผ่านการรับรองการเป็นสมาชิกจากที่ประชุมกลุ่มสตรีสหกรณ์เรียบร้อยแล้ว

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล หมายถึง อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม จำนวนบุตร รายได้จากการประกอบอาชีพ การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว หนี้สินในการประกอบอาชีพของสมาชิกในกลุ่ม และแรงงานในครัวเรือน

ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่มของสมาชิก คือ ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ได้รับการรับรองการตั้งกลุ่มสตรีสหกรณ์จากคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์และการรับรองการเป็นสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์ โดยมีมติหนึ่งของสมาชิกทั้งหมดจนถึงปัจจุบัน โดยวัดเป็นปี

จำนวนบุตรของสมาชิกในกลุ่ม คือ บุตรที่ยังอยู่ในความอุปการะของสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์

รายได้จากการประกอบอาชีพของสมาชิกในกลุ่ม คือ รายได้อื่น ๆ จากการประกอบอาชีพตามปกติ เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ไม่รวมรายได้จากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์

การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว คือ การสนับสนุนจากพ่อบ้านและบุตรในอุปการะ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ปัจจัย 3 ด้าน คือ การดำเนินงานของกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก และผลประโยชน์ของสมาชิกที่จะได้รับ

ความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มสตรีสหกรณ์ หมายถึง ความสำเร็จโดยยึดเกณฑ์ชี้วัดลักษณะกลุ่มและการแบ่งกลุ่มเข้มแข็งหรือกลุ่มก้าวหน้า และกลุ่มที่ต้องปรับปรุงหรือกลุ่มพื้นฐานของกรมส่งเสริมสหกรณ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University